

Дарога мастака

ВІТОЛЬД БЯЛЫНІЦКІ-БІРУЛЯ

як сімвал творчага яднання

Унікальны мастацкі альбом «Вітольд Бялыніцкі-Біруля» выдадзены пры фінансавай падтрымцы Міністэрства інфармацыі ў пярададзень свята беларускага пісьменства.

Кніжная падзея адбылася ў выдавецтве «Беларусь», якое выпусціла альбом як падарунак да XXVII Дня беларускага пісьменства ў Бялынічах. Аўтар ідэі і каардынатар праекта — Уладзімір Пракапцоў, генеральны дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея, кандыдат мастацтвазнаўства. Ён з'яўляецца і складальнікам, і аўтарам тэксту выдання.

Рэпрадукцыі карцін, сабраныя ў альбоме, — не проста сведчанне доўгага вандроўнага жыцця вялікага мастака, слаўнага сына зямлі беларускай, а і адлюстраванне яго высокай любові да Айчыны — да Беларусі, а таксама да Расіі, якая сталася для творцы прыстанішчам на доўгія гады жыцця. Таму не дзіўна, што многія выдавецкія праекты, звязаныя з прапагандай жыцця і творчасці

нашага суайчынніка, які нарадзіўся ў маёнтку Крынкі Магілёўскай губерні, падтрымлівае Пастаянны камітэт Саюзнай дзяржавы Беларусі і Расіі.

«З ваколіц Пяцігорска», «Стэпавае рэчка вясной», «Хаты ля возера. Ваколіцы «Чайкі», «Кіраўск. Горы», «Хібіны. Запаляр'е», «Баранцава мора», «Старое Памор'е. Запаляр'е», «Пачатак палярнай зімы», «Ульянаўск. Стары вянец» — гэта не проста назвы. У гэтых краявідах — і моц таленту жывапісца, і яго памкнен-

не адкрыць свету ўбачанае толькі ім, і жаданне запрасіць усіх гледачоў, аматараў выяўленчага мастацтва ў бясконцае, поўнае адкрыццяў падарожжа.

Мастацкі альбом дапаўняе багатая калекцыя фотаздымкаў. Уладзімір Пракапцоў, які шмат робіць дзеля прапаганды творчасці вялікіх мастакоў Беларусі, напісаў фактычна нарыс жыцця і творчасці В. Бялыніцкага-Бірулі. Гэта вылучае альбом сярод іншых мастацкіх выданняў і дазваляе пашырыць яго функцыі. Несумненна, такая кніга патрэбная не толькі беларускім, але і расійскім чытачам і гледачам. Можна толькі павіншаваць аўтара і выдавецтва, што ў шэраг багатай калекцыі выданняў пра Вітольда Каятанавіча дадалося яшчэ адно выданне. А нашым «звяздоўскім» чытачам нагадаем, што пачатак прызнання В. Бялыніцкага-Бірулі ў Беларусі ў многім адбыўся і дзякуючы руплівасці нашага калегі, у свой час журналіста «Звязды», выключна таленавітага, яркага пісьменніка Віктара Карамазова, які стварыў мастацкую біяграфію майстра.

Мікола РАУНАПОЛЬСКИ.

Узняты з попелу

Дараўскі касцёл...

Першая згадка аб касцёле Узнясення Найсвяцейшай Дзевы Марыі адносіцца ажно да 1440 года. Ініцыятарам будаўніцтва стаў Пётр Мандрыговіч, дзяржаўны дзеяч Вялікага Княства Літоўскага.

Падчас вайны 1812 года касцёл згарэў дашчэнту. Новы драўляны храм на папалішчы старога быў узведзены ў 1841 годзе. Ён быў з двухсхільным дахам і нехарактэрнымі для каталіцкіх храмаў арачнымі аконнымі праёмамі. У будаўніцтве непасрэдным удзел прымаў вядомы філосаф і пісьменнік Фларыян Бохвіц — ён быў асабістым сябрам ксяндза і ахвяраваў значную суму на ўзвядзенне касцёла.

У пачатку чэрвеня 1915 года (ужо ішла Першая сусветная, і было відавочна, што Ляхавічы яна не пакіне ўбаку) з вежаў касцёла былі знятыя старадаўнія званы — іх схавалі, утапіўшы ў рацэ Шчара. У 1915 годзе маленькая беларуская вёска Дарава апынулася на першых палосах еўрапейскіх газет — яна знаходзілася ў эпіцэнтры бязлітасных баёў, тут праходзіла лінія фронту. Дарэчы, бітвы былі нябачанымі па жорсткасці. Калі мясцовыя жыхары, што пакінулі вёску, вярнуліся, яны не пазналі нават мясцовасць — настолькі ўсё было перарыта выбухамі і акапамі. Ад касцёла, што стаяў на пагорку, не засталася і жменькі попелу. Месца, дзе ўтапілі званы, таксама было страчана. Невядомы лёс і цудоўнай іконы Маці Божай Дараўскай, якая славілася на ўсё наваколле.

З заканчэннем Першай сусветнай вайны на 19 гадоў рэгіён увайшоў у «крэсы ўсходнія» Рэчы Паспалітай. Ганенні на веру пачаліся значна пазней, таму людзі ў надзеі на лепшае жыццё пачалі адбудоваць дамы і храмы. Тады

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

касцёл Унебаўззяцця Найсвяцейшай Дзевы Марыі і быў адбудаваны яшчэ раз — цяпер ужо з цэглы. У такім выглядзе ён захаваўся да нашых дзён. Завяршылася будаўніцтва ў 1938 годзе, за год да пачатку Другой сусветнай вайны. У гады Вялікай Айчыннай касцёл не быў разбураны дашчэнту, толькі моцна пашкодзаны: у сцяну трапіў снарад, але не выбухнуў. Зараз каля пагорка, на якім стаіць касцёл, праходзіць шаша Р4 Ляхавічы — Баранавічы. Праехаць міма яго і не заўважыць проста немагчыма — стройная белая вежа званіцы бачная здалёк.

Айцец Шаплевiч з прыхаджанамі. За плячыма святара — засценкі НКУС і зняволенне ў ГУЛАГу.

...І яго настаяцель

Якраз напачатку будаўніцтва касцёла — у 1931 годзе — у Дарава прыехаў малады святар, выпускнік Пінскай духоўнай семінарыі, ксёндз Станіслаў Шаплевiч. Ён паюнацку энергічна ўзяўся за ўзвядзенне будынку. Паколькі сродкаў не хапала, айцец Станіслаў прапанаваў высякаць блокі з нямецкіх бліндажоў, што захаваліся пасля мінулай вайны. З іх і былі пабудаваныя сцены касцёла.

Новы касцёл адчыніў свае дзверы вернікам у 1838 годзе. А ў 1939-м адбылося аб'яднанне Заходняй і Усходняй Беларусі. Касцёл закрылі, а ксёндз Станіслаў Шаплевiч вымушаны быў хавацца ад пераследу новай улады. Ён жыў на

хутарах, пераходзячы з аднаго дома ў іншы, і працягваў служыць людзям і Богу. Хрысціў дзяцей, праводзіў у апошні шлях памерлых, вянчаў закаханых, прымаў споведзі ў дамах сваіх вернікаў.

Неўзабаве пачалася Вялікая Айчынная вайна. Цяпер ужо ксяндзу Станіславу Шаплевiчу давалося хавацца ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў — яго абвінавачвалі ў сувязі з партызанамі. Ці быў ён звязаны з імі, зараз скажаць складана, мяркуючы мясцовыя краязнаўцы. Але вядома, што сэнсам свайго жыцця гэты чалавек бачыў служэнне сваім

катэгарычна — ён лічыў, што павінен заставацца са сваёй паствай, што б ні адбывалася. Урэшце адзін з жыхароў вёскі Літва ўсё ж выдаў месцазнаходжанне Станіслава Шаплевiча. Ксяндза арыштавалі. Далей, што для таго часу не дзіва — абвінавачванні ў шпіянажы, суд, у выніку — 25 гадоў у лагеры на Ілце. Але і ў ГУЛАГу святар заставаўся верны свайму абавязку. Працуючы газамершчыкам у шахтах, ён таемна праводзіў службы і абрады хрысціянiн.

Пасля смерці Сталiна наступіла «адліга», і Шаплевiч быў вызвалены па амністыі. З'ехаў у Польшчу, як яму настойліва раілі сябры, ён зноў адмовіўся — вярнуўся ў вёску Дарава, з жыхарамі якой быў звязаны сэрцам і душой. Сустрэўся ксёндз Шаплевiч і з чалавекам, які выдаў яго НКУС. І дараваў яго, як сапраўдны хрысціянiн. Нягледзячы на «адлігу», касцёл вернікам не вярнулі — там, як часта бывала ў тыя гады, размяшчалася збожжасховішча, а пазней яго прыстасавалі пад склад. Але жыхары Дарава сабралі сродкі і пабудавалі святару дом. Праводзіць службы ксяндзу Шаплевiчу было забаронена, але таемныя служэнні ў гэтым доме праходзілі да самай смерці святара. Памёр айцец Станіслаў у 1975 годзе.

Аляксандра АНЦЭЛЕВІЧ, фота аўтара і з архіва.

Лаўрэаты Нацыянальнай літаратурнай прэміі

Чаму Фея лепш за Кікімару...

У творчым партфелі беларускай дзіцячай пісьменніцы Кацярыны ХАДАСЕВІЧ-ЛІСАВОЙ больш за дзясятак кніг. А сёлета яна стала пераможцай Нацыянальнай літаратурнай прэміі ў намінацыі «Лепшы дзіцячы пісьменнік». З чытачамі «Звязды» аўтарка падзялілася сваімі думкамі пра стан дзіцячай літаратуры, а таксама сакрэтамі запатрабаванасці і выбудоўвання ўзаемаадносін з аўдыторыяй.

— Пісаць для дарослых і для дзяцей аднолькава няпроста. Тут абіраеш тое, што бліжэй тваёй пісьменніцкай душы. Для мяне гэта дзіцячая літаратура. І ў яе паўнаводнай рацэ мне хочацца быць адметнай, таму я пішу, шукаю, працоўваю...

А рака ўпадае ў вялікі акіян інфармацыі і мноства крыніц яе атрымання. Сёння пры багатым выбары выданняў пэўную кнігу чытачы могуць проста не заўважыць на паліцы крамы ці бібліятэкі, але не ў тым выпадку, калі пісьменнік правёў прэзентацыю. Ці захоўваюць пачытаць, залежыць ад таго, як аўтар працуе з аўдыторыяй. Час і жыццё імкліва мяняюцца, а разам з імі іншымі становяцца інтарэсы і патрабаванні юных чытачоў. Адвечныя, важныя тэмы ў літаратуры, вядома, застаюцца, але падаць і раскрываць іх трэба па-іншаму. Сёння пісьменніку недастаткова проста напісаць і выдаць кнігу — яе неабходна прадставіць, данесці да чытача. Мне ў гэтым дапамагае вобраз Феі, хоць я бываю і Кікімарай (*усміхаецца*). Таксама вельмі падабаецца хлопчыкам і дзяўчынкам знаёміцца з маімі героямі асабіста, бачыць розныя атрыбуты, звязаныя з кнігамі. Спадзяюся, цікавымі і запамінальнымі для чытачоў сталі створаныя мною выданні незвычайных фармаатаў: кніга-перакрутка, папяровая кніга-гаджэт і кніга-квест. У іх можна знайсці гульні-вандрульню, падабай-падарожжа, QR-коды з буктрэйлерамі і творчымі заданнямі. Ну, і можна ажыццявіць зваротную сувязь з аўтарам, каб атрымаць прыемны віртуальны падаруначок.

Я заўсёды з чытачамі не толькі на старонках сваіх кніг, але і ў інтэрнэце. Мы сябруем у сацыяльных сетках, яны бачаць усе мае кніжныя навінкі, дасылаюць мне свае фота, пішуць пра падзеі ў сваім жыцці. Для мяне самая каштоўная ўзнагарода — цікавасць юных чытачоў да літаратуры і іх натхнёныя водгукі. А таксама паведамленні ад бацькоў, што іх дзеці нарэшце па сваім уласным жаданні захацелі ўзяць кнігу ў рукі, альбо што ўпершыню яны читалі кнігу так, што не маглі адарвацца. Ну і сама атмасфера творчых сустрэч з чытачамі — узнагарода, якая надае мне проста нейкія звышздольнасці! Прызнаюся, веру ў казкі. Бачу іх у звычайным жыцці і ўвасабляю ў кнігах. Праз свае казкі імкнуса закласці ў сэрцы маленькіх беларусаў самае лепшае. Адлюстроўваю ў іх сюжэтах розныя жыццёвыя сітуацыі і складанасці, шляхі выхаду з іх. Праводжу сваіх герояў няпростымі шляхамі, дапамагаю ім пераадолець усе цяжкасці ды навалы і пры гэтым застацца шчырымі, добрымі, светлымі, смелымі. Чытайце кнігі, сябры, і вам адкрыецца шмат цікавага і каштоўнага!

Для мяне свет чытання адкрыла мая бабуля Яўгенія. Яна купляла нам, унукам, кнігі, выбірала выданні толькі на беларускай мове. Я і сёння, як вялікую каштоўнасць са свайго дзяцінства, беражліва захоўваю ў хатняй бібліятэцы купленыя ёю зборнікі «Бацькаў дар», «Людзей слухай, а свой розум май», «Беларускія народныя казкі», «Жаронцы» і нават «Кіргізскія народныя казкі» па-беларуску.

Сёння, калі дзеці аддаюць перавагу гаджэтам, кнізе няпроста, але магчыма канкурыраваць. Пісьменніку неабходна быць на адной хвалі з чытачамі, ведаць, што іх цікавіць, якія героі падабаюцца, якія прыгоды прывабліваюць. Мэтазгодна зладзіць каманду з бацькоў, настаўнікаў, бібліятэкараў. Ні ў якім разе не прымушаць чытаць, а пастарацца зацікавіць кнігай, каб юны чытач пачаў адкрываць для сябе дзівосны, неверагодны, таямнічы, прыгодніцкі свет чытання. Я ўпэўнена, абудзіць цікавасць да кнігі магчыма, толькі трэба нам, дарослым, падключыць вынаходлівасць і фантазію.

Запісала Алена ДРАПКО.

